

DE VITIS PATRUM LIBER PRIMUS,

AUCTORE DIVO HIERONYMO PRESBYTERO,
ET ALIIS VARIIS.

PRÆLUDIA IN VITAM SANCTI PAULI,

PRIMI EREMITÆ,

SIVE

13 DE HOC IPSO PAULO EJUSQUE VITA TESTIMONIA.

Gelasius, dist. 15, esp. Sancta Romana Ecclesia. A

Vitas Patrum, Pauli, Antonii, Hilarionis et omnium eremitarum, quas tamen vir beatus scripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus.

Hieronymus, in Chronico, anno 19 Constantii Junioris.

Antonius monachus, centesimo quinto ætatis anno, in eremo moritur; solitus multis ad se venientibus, de Paulo (a) quodam Thebæo, miræ beatitudinis viro, referre complura: cujus nos (b) exitum brevi libello explicavimus.

Idem, epist. 21 ad Paulum Concordiensem.

Misimus interim te tibi, id est, Paulo seni Paulum seniores (c); in quo propter simpliciores quosque multum in deijciendo sermone (d) laboravimus. Sed nescio quomodo, etiamsi aqua plena sit, tamen eundem odorem lagena servat (e) quo dum rudis esset B imbuta est.

Idem, Catal. illustr. Ecclesie Script., cap. 135.

Scripti vitam Pauli monachi.

Idem, epist. 22, ad Eustochium.

Hujus vitæ auctor Paulus, Illustrator Antonius, et ut ad superiora conscendam, princeps Joannes Baptista.

Idem, epist. 27, ad Eustochium.

Paula sola, si dici potest, et incomitata, ad eremum Antoniorum atque Paulorum pergere gestiebat. *Paulinus, prologo vitæ sancti Ambrosii, 4 Aprilis.*

14 Hortaris, venerabilis Pater Augustino, ut sicut beati viri, Athanasius episcopus et Hieronymus presbyter, stylo prosecuti sunt vitam sanctorum Pauli et Antonii, in eremo positam, etc.

Sidonius, carmine xvi Eucharistico, ad Faustum.

Nunc vocat in tunica nudus te Antonius illa, Quam fecit palmæ foliis (f) mones alama magistri.

ROSWEYDI NOTATIO.

(a) *Paulo* Pauli primi eremitæ natiuitas et obitus, quia nullis consiliis vel imperatorum annis assignata habentur, investiganda sunt ex ætate Antonii, ut recte monuit illustrissimus Baronius; Antonii vero natalem diem et mortualem, expressum habemus in Chronico Eusebii et Hieronymi, certis imperatorum annis. Quibus Christianos ex postrema Pontaci et Scaligeri editione adjungam, qui a posterioribus sunt appositi, eum in M. vetustis desint.

Illud ante moneo, Baronium vitiosa editione Eusebii usum, quæ Antonii obitum ponit anno 21 Constantii Junioris. Quare sequar M. Codicem amandicum Eusebii, quo utor, ab annis 1000 scriptum capitalibus litteris, quod iudicium antiquitatis est. Cum quo Pontaci et Scaligeri editio hoc quidem loco conspirat. Vitiosam eam editionem esse, qua usus est Baronius, probabo fusius ad Vitam sancti Antonii.

Antonii igitur natalis dies in eo assignatur anno 4 Decii imperatoris quem Pontacus statuit Christi 254, Scaliger 262; mortualis vero anno 19 Constantii Junioris, quem Pontacus statuit Christi 359, Scaliger 357. Cumque hoc posteriore loco in Chronico dicatur Antonius ætatis suæ anno 105 obiisse, juste tantum inter annum 4 Decii et 19 Constantii Junioris intercedit.

Et quidem hac ratione juxta calculum Pontaci et Scaligeri, annus 4 Decii non annumeretur inter annos ætatis Antonii. Alias enim cvi anni ætati Antonii tribuerentur. Qui tamen annumerandus sit annus 4 Decii, et non nisi cv anni inde ad 19 Constantii Junioris annum exsurgant, dicam ad Vitam Antonii.

Jam vero, eum in Vita Pauli dicatur Antonius fuisse xc cum Paulum inuisit, quo ipso tempore Paulus obiit cxiii existens annorum, ut in eadem Vita habetur; et Antonius vixerit cv annos, ut jam dictum; sequitur Antonium supervixisse Paulo annis xv.

Pauli igitur obitus statuendus est xv annis ante mortem Antonii. Cum autem Antonius obierit anno 19 Constantii seu Christi 359 secundum Pontacum, vel 357 secundum Scaligerum, manifeste desinitur Paulum obiisse anno 4 Constantii, qui est Christi 344 putatione Pontaci, vel 342 putatione Scaligeri.

Unde natalis Pauli statuendus est anno 7 Alexandri imperatoris qui est annus Christi 251 juxta Pontacum, vel 250 juxta Scaligerum.

Ergo anno 5 Gordiani, qui est Christi 248 secundum Pontacum, vel 245 secundum Scaligerum, agebat Paulus annum 15, qui annorum circiter xv dicitur fuisse ab Hieronymo, cum post mortem parentum relictus est hæres.

Cum vero Hieronymus dicat in ejus Vita, eum se-

cessisse in villam remotiorem, « cum persecutionis procella detonaret, » scilicet Decii et Valeriani, de quibus apud eum præcedit; si ad annum 1 Decii fugam Pauli referas, qui est 254 secundum Pontacum, vel 252 secundum Scaligerum, sequitur tunc Paulum fuisse annorum xxiv.

Cæsar certe Baronius (ut in notationibus ad hanc Vitam fusiis) Pauli fugam Decii anno 1 ponit, cui parallelum facit Christi annum 253; ejusdem vero obitum statuit anno 7 Constantii, Christi vero 343. Sed inemendatum, ut dixi, secutus est Eusebii codicem, in anno mortis Antonii, quem fundum suæ structuræ statuit; quo labefactato, corruiere reliqua necesse est.

Mirus Florarii sanctorum ms. calculus, quod Pauli obitum ad Christi annum 355 refert; mirabilior vero Theodorici Lohæ a Stratis, qui Coloniensem editionem Vitarum Patrum curavit. Ille enim ad finem vitæ Pauli annotavit, obiisse eum circa annum Domini 287, qui erroneum eum calculum a Petro in Catalogo sanctorum, lib. II, cap. 60 accepit.

(b) Nos] Baronius, tom. III, anno Christi 343, Constantii et Constantis imperatorum 7. Cujus (Pauli) quidem vitæ historiæ, divina 15 Providentia bene consultum voluit, ut a sancto Hieronymo scriberetur, viro ab omni fabularum commento longissime abhorrente, et qui non nisi sibi exploratissima, stylo suo, perpetuæ memoriæ potuerit consecrassè; cum præsertim sui sæculi res gestas conscribens, a quovis prudente mendaciæ redargui valuisset, atque a quolibet e vulgo homine pariter derideri; et qui sciret se adversarios emunctæ naris habere, quamlibet, levis-simam licet, occasionem captantes ipsius scripta carpandi.

At (quod doendum est) quæ tot succedentia sibi sæcula assidua lectione probarunt, et venerata sunt scripta, effugere minime potuerunt nostri temporis Hagiomachos Aristarchos, ex Hippocentauro atque Fauno, quorum in ejus vitæ Actis mentio habetur, ducentes argumentum, totum id, quod scribitur ludicrum esse commentum. Hactenus Baronius.

Qui autem illi Hagiomachi sint, qui vitam hanc commentum esse censuerint ludicrum, ob memoriam in ea Hippocentauri atque Fauni, mihi inexploratum est. Imo vero ludicrum eorum argumentum esse, patebit notatione ad eum locum. Alia ratione Erasmus et Magdeburgenses Centuriatores lusisse in hac Vita volunt sanctum Hieronymum: de quo mox.

(c) Paulo seni Paulum seniorem.] Nam Paulus Concordiensis centenarius tantum erat, ut eadem epistola exprimitur: « Ecce jam centenus ætatis circulus voluitur. » Paulus vero, primus eremita, centum et tredecim annorum, ut habetur in ejus Vita. De Paulo Concordiensi idem divus Hieronymus de illustr. Eccles. Scrip., cap. 53, in Tertulliano: « Vidi ego quemdam Paulum Concordiæ, quod oppidum Italiæ est, senem, etc. De eodem forte divus Hieronymus, epist. 6, ad Florentium: « Scripsit mihi et quidam de patria supradicti fratris Ruffini, Paulus senex, Tertulliani sui Codicem apud eum esse, » etc.

[(d) In dejiciendo sermone.] Mirus Novatorum genius, qui volunt Hieronymum non versatum hic serio, sed lusisse exercendi ingenii causa. Ita ex Erasmo Magdeburgens. centur. IV, cap. 10. Quos vel hic solus locus refutet, quo testatur se tantum abfuisse ab eo, ut rhetorum more stylum hic suum exerceret et extolleret, ut ex industria potius eum, in simpliciorem gratiam, conatus sit dejicere.

Quibus egregie annectit Alanus Copus, vir eruditissimus, dial. II, cap. 14. At isti, inquit, potius novi ex Magdeburgo rhetores, nimium in rebus seriis ludunt, et orbi nefarie hic illudunt. Atque o stultum et hebetem Gelasium, qui inter Vitas Patrum hanc historiam ex Hieronymi auctoritate, non joco, sed serio, ponit (Gelas., d. 45, c. Sancta). Quæ tamen incredibilis stupiditas (si istos tam acutos disputatores audiamus) non in Gelasio solum, sed in tota

A Græca atque Latina Ecclesia hactenus locum habuit. Quo quid vanius dici aucti fingi potest?

Quod, ut omnem aliunde auctoritatem seponamus, ipsa narrationis series, et ea præsertim clausula quæ narrationem terminat, perspicue demonstrat. « Obsecro, inquit, quicunque hæc legis, ut Hieronymi peccatoris memineris, cui si Dominus optionem daret, multo magis eligeret tunicam Pauli cum meritis ejus, quam regum purpuram cum regnis suis. » An hæc ludentis oratoris videntur? pauca certe ista verba non paucas plagas Magdeburgensibus inferunt, ut vel propter ea totam historiæ fidem labefactatam cuperent. Ecce enim memoriæ et preces pro defuncto; ecce monachi vestem summo loco habitam; ecce demum monachorum merita (quos cum eorum meritis, quæ nec in eis, nec in quoquam sancto ulla esse dicunt, odiosissime isti exagitant) totis regnis ab Hieronymo præposita.

Qui si nihil aliud, quam periculosa quadam rhetorica, de tanto Patre, et tam seriis rebus ludat; tantaque vafricitie sub historiæ titulo fabulam concinnet; non jam dignus est cujus quisquam apud Deum reminiscatur, sed quem omnes potius boni ab eo ita illusi exsecrentur.

Sed bene est, et res omnino in tuto, neque nostra defensione opus habet. Hieronymus enim quasi prævidisset, Magdeburgenses istos olim orituros, et se et Paulum suum, atque Hilarionem quoque, contra istorum ineptias et calumnias defendit. « Maledicorum, inquit, voces contemnimus, qui olim detrahentes Paulo meo, nunc forsitan detrahent et Hilarioni; illum solitudinis calumniati, huic objicientes frequentiam; ut, qui semper latuit, non fuisse; qui a multis visus est, vilis existimetur. Fecerunt hoc et majores eorum quondam Pharisæi, quibus nec Joannis eremus ac jejunium, neque Domini Salvatoris turbæ, cibi, potusque placuerunt. Verum destinato operi imponam manum, et Scyllæos canes obturata aure transibo.

C [(e) Eundem odorem lagena servat.] Eadem phrasi et similitudine sæpius utitur divus Hieronymus: ut epist. 7, ad Lactam: « Recens testa diu et saporem retinet, et odorem, quo primum imbuta est. » Idem, l. I Apolog. adversus Ruffinum: « Si litteras didicisses, oleret testa ingenioli tui, quo semel fuisset imbuta. » Et in cap. I ad Ephesios: « Qualisque fuerit liquor, qui novæ testæ infusus est, talem diu testa et odorem retinet, et saporem. » Expressum est ex illo Horat. ep. 11:

Quo semel est imbuta, recens servabit odorem
Testa diu....

16 (f) Quam fecit palma foliis.] Hieronymus in ejus Vita, cap. 5: « Cibum et vestimentum ei palma præbebat. » Et cap. 10: « Contextis palmarum foliis vestiebatur. » Et cap. 13: « Quam in sportularum modum, de palmarum foliis ipse sibi contexerat. » Quam postmodum pius hæres Antonius ex intestati bonis possedit, ut habes cap. 13.

D Quæret hic aliquis cur tam pauci veterum Pauli Thebæi meminerint? Respondeo, quia totam pene ætatem in eremo vixit, ignotus omnibus, sibi Deoque tantum notus. De quo non nisi Antonii relatu pauca quædam cognita. « Nam quomodo in media ætate vixerit, aut quas Satanae pertulerit insidias, nulli hominum compertum habetur, » ut ait Hieronymus in prologo ad hanc Vitam. Quare ipse de principio tantum et fine Pauli pauca se scripturam profiteretur, quod ea res ad suam usque ætatem omnia fuerat. Quam causam quoque visus existimo cur Hieronymi adversarii jam olim, ut ante vidimus, de Paulo hoc Thebæo dubitaverint, existimantes eum non fuisse qui semper in solitudine vixerit, et cujus proinde nulli, præter unum Hieronymum meminissent.

Unde colligi quoque potest divum Hieronymum Pauli eremita gesta posteriorum memoriæ primum scriptis prodidisse. Nam et si in Bavarica Bibliotheca quædam Græce extant, quæ cum Hieronymianis

conveniunt, paucis exceptis, quæ Hieronymus intermixta habet; ea tamen existimarim ex Latino Hieronymi textu post translata. Quod si ea Hieronymi ætate existissent, ipseque ea vidisset, eorum utique meminisset; nec dixisset, de Antonio « tam Græco quam Romano stylo diligentem memoria traditum; » de Paulo vero, quod « res omissa est. »

Existimo autem Hieronymum hæc sua de Paulo ex Amatha et Macario Antonii discipulis didicisse, qui illi indicarunt Paulum Thebæum principem rei eremiticæ fuisse.

Quando vero Hieronymus Vitam Pauli in litteras

A retulerit, nescio an alicunde colligi possit. Ex prologo hujus Vitæ colligitur eam scriptam, cum adhuc Amathas et Macarius, discipuli Antonii, in vivis erant. Ait enim de iis: « Etiam nunc affirmant. » Quod si lectio veterum editionum et quorundam manuseriptorum librorum vera est cap. 5 hujus vitæ, videtur in Syriæ eremo eam scripsisse. Ita enim habet eo capite: « In ea parte eremi, quæ juxta Syriam Saracenis jungitur, et vidisse me monachos et videre. » Quæquam istud, et videre, abest a quibusdam Mss. et recentioribus editionibus.

JANUARIi X.

VITA SANCTI PAULI, PRIMI EREMITÆ.

AUCTORE DIVO HIERONYMO PRESBYTERO.

(Hujus Vitæ textum videsis inter opera sancti Hieronymi, Patrol. tom. XXIII, col. 17, a Vallarsio Maffeiœque editum et annotatum. Hic tamen Rosweydi annotationes, quia maximi sunt momenti, exscribere juvat, rem lectoribus gratissimam agere arbitantes. Loca notarum initio citata asterisco notamus sicubi a Vallarsiano textu variant,)

ROSWEYDI NOTATIO.

21 Vita.] Erasmus ait tantam in exemplaribus fuisse varietatem, ut appareat divum Hieronymum sæpius idem argumentum aliis tractasse verbis; aut alium exercendæ copiæ causa hoc fecisse. Ego vero tantam varietatem non invenio, nec in impressis, nec in manuseriptis exemplaribus. Quædam subinde verba mutata inveni, librariorum vel incuria vel audacia. Sed vetustissimam semper lectionem expressi.

Sancti Pauli.] Martyrologium Romanum, 10 Januarii: « In Thebaide natalis beati Pauli, primi eremitæ, qui a sexto decimo ætatis suæ anno usque ad centesimum decimum tertium solus in eremo permansit. Cujus animam inter apostolorum et prophetarum choros ad cælum ferri ab angelis sanctus Antonius vidit. Ejus autem dies festus xviii Kal. Februarii celebratur. » Nihil de hoc in Menologio. Menæa breve vitæ compendium habent 15 Januarii.

De eo paria cum Martyrologio Romano habet Beda, Euardus, Rhabanus, Ado, Notkerus, præter clausulam de festo xviii Kal. Februarii celebrato. Pauli etiam meminuit Hieron. epist. 13 ad Paulinum; Cassianus, collat. 18, cap. 5 et 6; sanctus Aldelmus, de Laud. virgin., lib. 1, cap. 34; Isidorus, lib. 11 de Offic., cap. 15; Vincentius, Specul. histor. lib. xi, cap. 86, et duobus sequentibus; Antoninus, Chronic., parte 11, tit. xv, cap. 3; Petrus Equinulus, in Catalogo sanctorum, lib. 11, cap. 60.

Quod vero Petrus Galesinius, suis ad Martyrolog. Rom. notationibus 10 Januarii ait, hujus Pauli meminisse Cassiodorum lib. 1, cap. 41, Tripart. Hist., et Heraclidem multis locis, omnino labitur. Eo enim loco Cassiodorus ex Sozomeno Pauli Simplicis meminit. Heraclides vero, non Pauli primi eremitæ, sed etiam Pauli Simplicis, et aliorum Paulorum mentionem facit.

Primi Eremitæ.] Rodolphus Hospinianus, de Orig. Monach., lib. 11, cap. 1. Piamon, inquit, abbas, apud Cassianum, collat. xviii, cap. 4, eos anachoretas, id est, necessores vocat, qui prius in cœnobiis instituti, solitudinis elegere secreta. Similia habet libro v Instit., cap. 36. Sed dum, subdit hæreticus, auctores horum primos scribit collat. xviii, cap. 6, vel Paulum quemdam Thebæum, vel Antonium Ægyptium, facile erroris convinci-

B tur Piamon, cum neuter horum prius in cœnobiis institutus fuerit.

Sed ineptit hæreticus, nullam non sanctis viris obtrectandi occasionem captans. Non enim vult Piamon omnes omnino anachoretas ex cœnobiis prodiisse, sed suo tempore ex secundissima cœnobiolorum radice, sanctorum etiam anachoretarum post hæc flores fructusque prolatos esse: id est, cœnobia fuisse anachoretarum seminaria; licet Paulus et Antonius, hujus professionis principes, non e cœnobiis, sed e domo paterna, quisque peculiari ratione, ad eremum provolarit.

A quo potissimum monachorum eremus habitare cœpta sit.] Varia de primo eremi habitatore opinio, quæ jam a plerisque asceticorum, scriptoribus excussa. Vide Bellarminum, tom. 11, controvers. 11 gener.; lib. 11 de Monachis, cap. 39, quod est de Eremitis, ubi et hæreticorum calumnias contra hunc ordinem et statum egregie refutat.

Quod hic divus Hieronymus subdit, de Joanne, Paulo et Antonio, habet et epist. 22, ad Eustochium: « Hujus vitæ auctor Paulus, illustrator Antonius; et, ut ad superiora conscendam, princeps Joannes Baptista fuit. »

A beato Elia et Joanne.] Hujus opinionis crebra apud sanctos Patres et historicos mentio. Basilus, epist. ad Chilonem: 'Ενταῦθα τὸ ὄρος τὸ Καρμῆλον, ἐν ᾧ Ἠλίας ἀλιζόμενος τῷ Θεῷ εὐηρέστησεν, etc. 'Ενταῦθ' ἡ ἔρημος; ἐν ἧ ὁ μακάριος Ἰωάννης ἀκριδοφάγων, μετάνοικαν τοῖς ἀνθρώποις ἐκήρυξεν, « Illic mons celeberrimus, Carmelus, in quo Elias demoratus perplacuit Deo, etc. Hic sita eremus est, in qua beatus Joannes, esilians locustas, formulam pœnitentiæ hominibus perficiundæ, sua prædicatione præscripsit et evulgavit. » Gregorius Nazianzenus, orat. v, seu apologet. post reditum ex fuga, Ἠλίον περιενοῦν τὸν κάρμηλον, καὶ Ἰωάννου τὴν ἔρημον. « Elia Carmelum animo agitabat, et Joannis desertum. » Idem de iisdem, orat. xv. Joannes Chrysostomus, homil. 69 in Matth. vestium inter monachos usum ad Elia, Elisei et Joannis Baptistæ exemplum refert. Theophylactus, in cap. 1 Luca: « Ἐν δυνάμει καὶ πνεύματι Ἰλίου ἦλθεν ὁ Ἰωάννης, διότι ἐρημίτης ἦν καὶ αὐτός, καὶ ἀπέριττος. « In virtute ac spiritu Elia venit Joannes, eo quod eremita fuit etiam ipse, et frugalis vitæ. » Cassianus, collat. xviii, cap. 6: « Vastos eremi re-